

Bruxelles, 13.10.2021.
COM(2021) 628 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o preispitivanju primjene Uredbe (EU) br. 1143/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o sprječavanju i upravljanju unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta

Sadržaj

1. UVOD	2
2. PROVEDBA UREDBE O INVAZIVNIM STRANIM VRSTAMA	3
2.1. Članak 4. Popis invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji	3
2.2. Ograničenja i odstupanja (članci 7., 8., 9., 31. i 32.)	10
2.3. Članak 11. Invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u regiji i zavičajne vrste u Uniji	10
2.4. Članak 12. Invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u državi članici	11
2.5. Članak 13. Akcijski planovi u vezi s putovima invazivnih stranih vrsta	11
2.6. Članak 14. Sustav nadzora	13
2.7. Članak 15. Službene kontrole.....	14
2.8. Članci 16. i 17. Obavijesti o ranom otkrivanju i brzo iskorjenjivanje u ranoj fazi invazije	15
2.9. Članak 19. Mjere upravljanja	16
2.10. Članak 25. Sustav informacijske potpore.....	17
2.11. Informiranje javnosti	17
2.12. Troškovi, koristi i financiranje provedbe	18
2.13. Problemi u provedbi	19
3. ZAKLJUČAK	20

1. UVOD

Invazivne strane vrste su životinje i biljke koje se zbog ljudskog djelovanja slučajno ili namjerno unose u prirodni okoliš u kojem se obično ne nalaze, što ima ozbiljne negativne posljedice za taj okoliš.

Invazivne strane vrste jedan su od pet glavnih uzroka gubitka bioraznolikosti u Europi i svijetu¹. Mogu uzrokovati i znatne štetne učinke na ljudsko zdravlje i gospodarstvo. Uredba (EU) br. 1143/2014 o sprječavanju i upravljanju unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta (Uredba o invazivnim stranim vrstama) stupila je na snagu 1. siječnja 2015. Ciljevi su joj sljedeći: i. sprječavanje, smanjivanje na najmanju moguću mjeru i ublažavanje štetnih učinaka invazivnih stranih vrsta na bioraznolikost i usluge ekosustava te ii. ograničavanje društvene i gospodarske štete.

Donošenje Uredbe o invazivnim stranim vrstama predstavljalo je velik iskorak u razvoju politike EU-a u području bioraznolikosti. Donošenjem Uredbe o invazivnim stranim vrstama ispunjeni su: i. mjera 16. u okviru cilja 5. Strategije EU-a o bioraznolikosti do 2020.² i ii. cilj 9. iz Aichija u okviru Strateškog plana za biološku raznolikost za razdoblje 2011.–2020. u okviru Konvencije o biološkoj raznolikosti³.

U ovom se izvješću preispituje primjena Uredbe o invazivnim stranim vrstama kako se zahtijeva njezinim člankom 24. stavkom 3. Ovo se izvješće prvenstveno temelji na izvješćima koja su dostavile države članice⁴ i koja obuhvaćaju razdoblje od 1. siječnja 2015. do 31. prosinca 2018. Ovo izvješće obuhvaća i razdoblje nakon toga u svim područjima za koja su dostupni noviji podaci. Podaci u ovom izvješću potječu i iz otvorenog javnog savjetovanja koje je provedeno 2021.

Analiza iznesena u ovom izvješću ograničena je kratkim razdobljem primjene Uredbe. Iako je Uredba o invazivnim stranim vrstama stupila na snagu u siječnju 2015., većina njezinih odredaba proizvodi učinak tek od kolovoza 2016., kad je na snagu stupio prvi Unijin popis.

Štoviše, glavne obveze država članica (npr. uspostavljanje sustava nadzora i utvrđivanje mjera upravljanja za široko rasprostranjene invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u Uniji) počele su se primjenjivati tek u siječnju 2018. (tj. 18 mjeseci nakon donošenja prvog Unijina popisa). Nadalje, obveza država članica da sastave i provedu akcijske planove u pogledu prioritetnih putova nenamjernog unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji stupila je na snagu tek u srpnju 2019. (tj. 36 mjeseci nakon donošenja prvog Unijina popisa).

Stoga je potpuna provedba Uredbe o invazivnim stranim vrstama započela tek u srpnju 2019. Zbog toga Komisija nije dopunila ovo izvješće zakonodavnim prijedlogom za izmjenu Uredbe.

¹ Tajništvo Konvencije o biološkoj raznolikosti (2020.), Peto izdanje globalnog pregleda biološke raznolikosti.

² *Naše životno osiguranje, naš prirodni kapital: strategija EU-a o bioraznolikosti do 2020.* (COM(2011) 244).

³ <https://www.cbd.int/decision/cop/?id=12268>

⁴ Sve države članice (odnosno EU-28 prije povlačenja Ujedinjene Kraljevine) osim jedne dostavile su izvješće s podacima koji obuhvaćaju razdoblje od 1. siječnja 2015. do 31. prosinca 2018. Dostavljeni podaci dostupni su na ias.eea.europa.eu.

2. PROVEDBA UREDBE O INVAZIVNIM STRANIM VRSTAMA

2.1. Članak 4. Popis invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji

Popis invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji („Unijin popis”) u središtu je Uredbe o invazivnim stranim vrstama. Sadržava popis invazivnih stranih vrsta za koje se smatra da imaju toliko štetan utjecaj da je potrebno usklađeno djelovanje na razini Unije. Vrste uvrštene na popis podliježu ograničenjima i mjerama navedenima u Uredbi.

Za uvrštavanje na Unijin popis vrste moraju ispunjavati sve kriterije iz članka 4. stavka 3., uzimajući u obzir: i. troškove provedbe za države članice za potrebe djelovanja protiv invazivnih stranih vrsta; ii. troškove nedjelovanja; iii. troškovnu učinkovitost djelovanja; i iv. društveno-gospodarske aspekte (članak 4. stavak 6.). Taj postupak temelji se na procjenama rizika, čiju kvalitetu provjerava znanstveni forum⁵. Unijin popis i njegova ažuriranja donose se provedbenim aktima nakon dobivanja pozitivnog mišljenja Odbora za invazivne strane vrste⁶.

Prvi Unijin popis⁷ stupio je na snagu 3. kolovoza 2016. Sadržavao je 37 vrsta. Prvo ažuriranje popisa⁸ stupilo je na snagu 2. kolovoza 2017., a drugo⁹ 15. kolovoza 2019. Prvim ažuriranjem dodano je 12 vrsta¹⁰, a drugim 17. Treće ažuriranje Unijina popisa očekuje se krajem 2021. Ukupan broj invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji trenutačno je 66, što uključuje:

- 30 životinjskih vrsta i 36 biljnih vrsta
- 41 prvenstveno kopnenu vrstu, 23 prvenstveno slatkovodne vrste, jednu brakičnu vrstu i jednu morsku vrstu.

Vrste se mogu ukloniti s popisa ako više ne ispunjavaju jedan ili više kriterija, ali to se još nije dogodilo. U skladu s člankom 4. stavkom 2. Komisija mora provesti sveobuhvatnu reviziju Unijina popisa do kolovoza 2022., šest godina nakon stupanja početnog popisa na snagu.

Uredbom je omogućeno da se odabir vrsta za uvrštavanje na popis provodi na objektivan i znanstveno pouzdan način. Međutim, kvalitetna znanstvena procjena na kojoj se temelji uvrštavanje na popis iziskuje mnogo vremena: provedba procjene rizika traje barem dvije godine. Zatim je potrebna barem još jedna godina da bi se odlučilo hoće li se vrsta uvrstiti na popis. Međutim, ako država članica smatra da neka nova invazivna strana vrsta predstavlja neposrednu prijetnju, može poduzeti hitne mjere u skladu s člankom 10., odredbom koja još nije primijenjena.

Nedavno provedeno istraživanje¹¹ ukazuje na to da porast broja novounesenih stranih vrsta ne pokazuje znakove zasićenja i da većina taksona čak pokazuje porast stope prvih

⁵ Stručna skupina predviđena člankom 28. Uredbe o invazivnim stranim vrstama.

⁶ Odbor predviđen člankom 27. Uredbe o invazivnim stranim vrstama.

⁷ Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/1141 (SL L 189, 14.7.2016., str. 4.).

⁸ Provedbena uredba Komisije (EU) 2017/1263 (SL L 182, 13.7.2017., str. 37.).

⁹ Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/1262 (SL L 199, 26.7.2019., str. 1.).

¹⁰ Uvrštenje vrste kunopas (*Nyctereutes procyonoides*) primjenjuje se od 2. veljače 2019. Stoga su 2019. države članice izvijestile o 48 vrsta.

¹¹ Vidjeti npr. Seebens H. *et al.* (2017.), *No saturation in the accumulation of alien species worldwide* (Nakupljanje stranih vrsta u svijetu ne pokazuje zasićenost), časopis *Nature Communications*, 8:14435. doi.org/10.1038/ncomms14435.

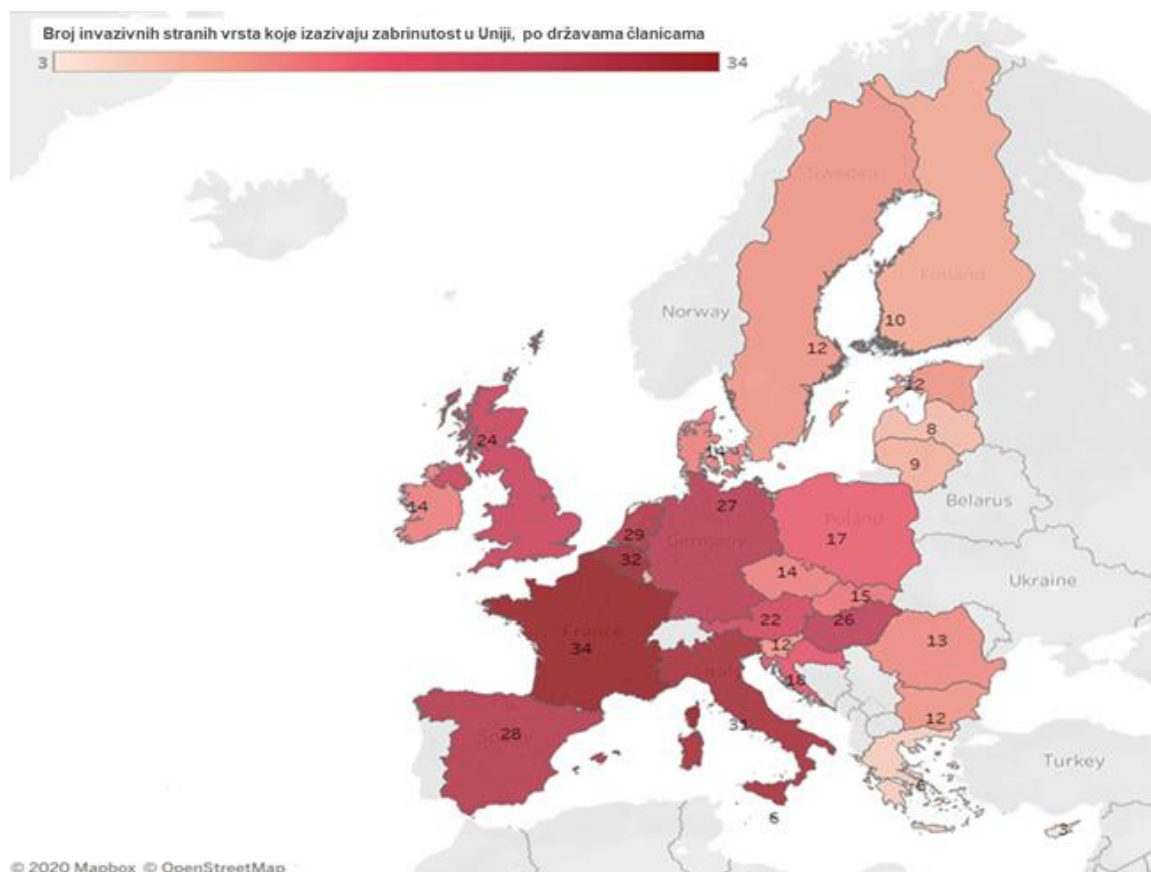
evidencija vrsta tijekom vremena. Mnoge od tih stranih vrsta vjerojatno će prije ili kasnije postati invazivne. Stoga je vrlo vjerojatno da će se u budućnosti sve više vrsta morati uvrštavati na Unijin popis. U nekim se publikacijama navodi da je za postizanje ciljeva Uredbe o invazivnim stranim vrstama potrebno postupno na popis dodavati nekoliko stotina vrsta¹². Neki se dionici (npr. oni koji trguju stranim vrstama) ne slažu i tvrde da Unijin popis već sadržava previše vrsta te da provedba uzrokuje preveliko opterećenje.

U svakom slučaju, Unijin popis ne može obuhvaćati sve moguće invazivne strane vrste. To je zato što se za uvrštavanje na popis moraju ispuniti vrlo zahtjevni uvjeti. S druge strane, Uredbom o invazivnim stranim vrstama predviđeni su prilično široki kriteriji za određivanje prioriteta. Primjerice, člankom 4. stavkom 6. zahtijeva se da se prioritetom smatraju sljedeće dvije skupine invazivnih stranih vrsta: i. one koje još nisu prisutne u Uniji ili su u ranom stupnju invazije te je vjerojatno da će imati znatan štetni učinak i ii. one koje su već nastanjene u Uniji i imaju najznačajnije štetne učinke.

Od 66 invazivnih stranih vrsta uvrštenih na popis 12 vrsta još nije prisutno na području Unije, dok su brojne vrste već široko rasprostranjene i vjerojatno se neće iskorijeniti. Uvrštavanje na popis vrsta koje još nisu prisutne u EU-u ima snažan preventivan učinak jer se te vrste ne mogu unositi na područje Unije. Međutim, iskustvo je pokazalo da često nedostaju dokazi potrebni za provedbu procjene rizika za takve vrste. Kad u obzir uzmemo nesigurnost u pogledu dinamike bioloških zajednica i učinaka klimatskih promjena, postaje zaista teško predvidjeti koje bi utjecaje vrsta mogla imati ako se unese. Zbog toga se uvrštavanje na popis vrsta koje još nisu prisutne u EU-u pokazalo problematičnim. Međutim, Unijin popis i dalje ima preventivni učinak. Sve vrste uvrštene na popis koje su već nastanjene u Uniji (uključujući vrste koje su već prisutne u većini država članica kao što su žutouha kornjača (*Trachemys scripta*) i divovski svinjski korov (*Heracleum mantegazzianum*)) mogle bi se proširiti u znatnoj mjeri (vidjeti slike od 1. do 4.)¹³. Sprječavanje takvog daljnjeg širenja jedan je od glavnih argumenata za njihovo uvrštavanje na Unijin popis.

¹² Vidjeti Carboneras C. et al. (2017.), *A prioritised list of invasive alien species to assist the effective implementation of EU legislation* (Prioritetni popis invazivnih stranih vrsta za pomoć u djelotvornoj provedbi zakonodavstva EU-a), časopis *Journal of Applied Ecology* 2017., 1-9. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.12997> i Nentwig W. et al. (2018.), *More than "100 worst" alien species in Europe* (Više od „100 najgorih” stranih vrsta u Europi), *Biological Invasions* (2018.), 20:1611-1621. <https://doi.org/10.1007/s10530-017-1651-6>. Međutim, nekoliko vrsta koje su predložene za uvrštavanje na Unijin popis nije obuhvaćeno područjem primjene Uredbe o invazivnim stranim vrstama te se u većini slučajeva na njih primjenjuju drugi instrumenti, uglavnom zakonodavstvo Unije o zdravlju bilja.

¹³ Na to ukazuju i temeljne procjene rizika.

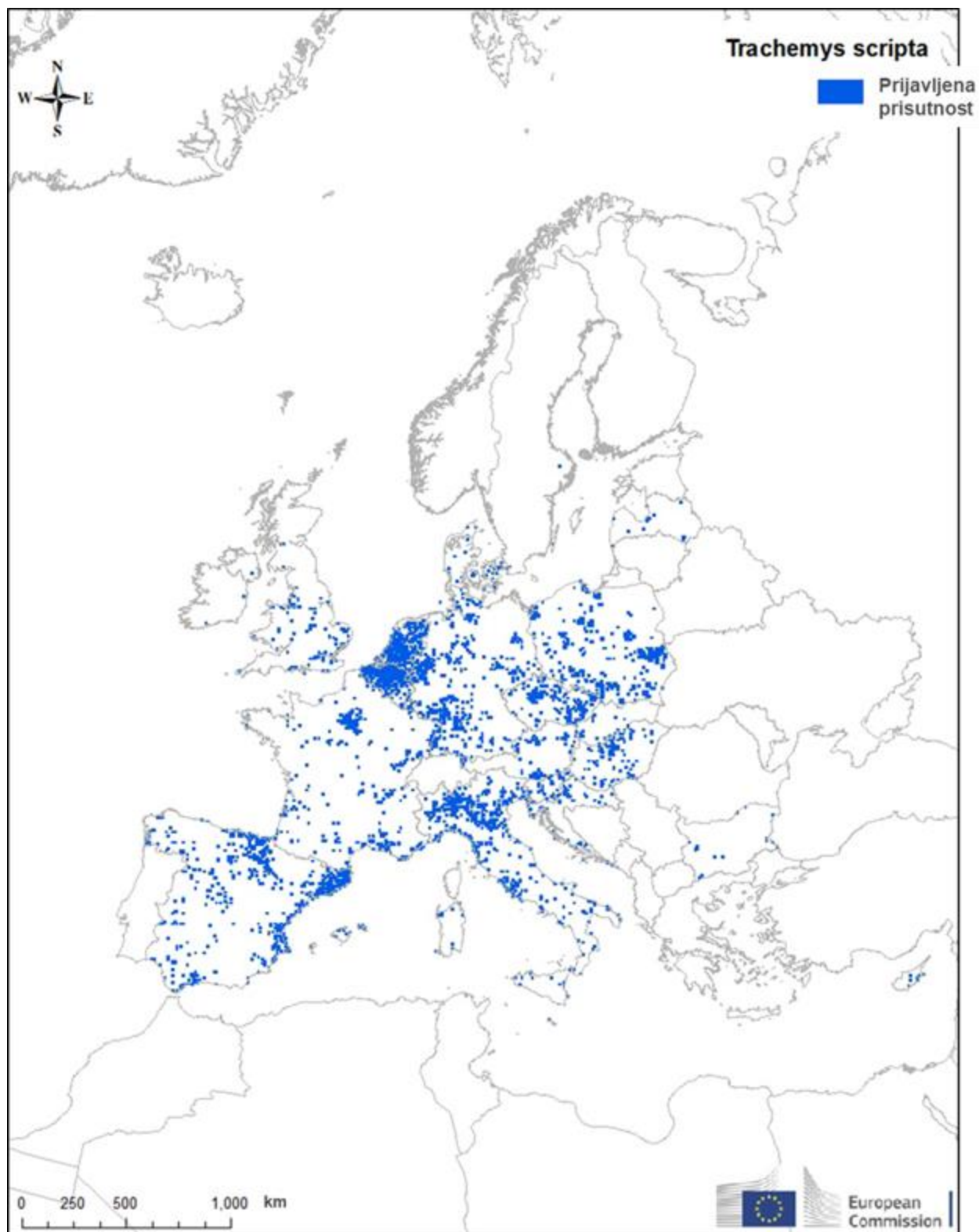

Slika 1.: Broj invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji od 48 vrsta obuhvaćenih izvješćima iz 2019. za koje je izvješteno da su prisutne u svim državama članicama. Portugal nije dostavio izvješće.

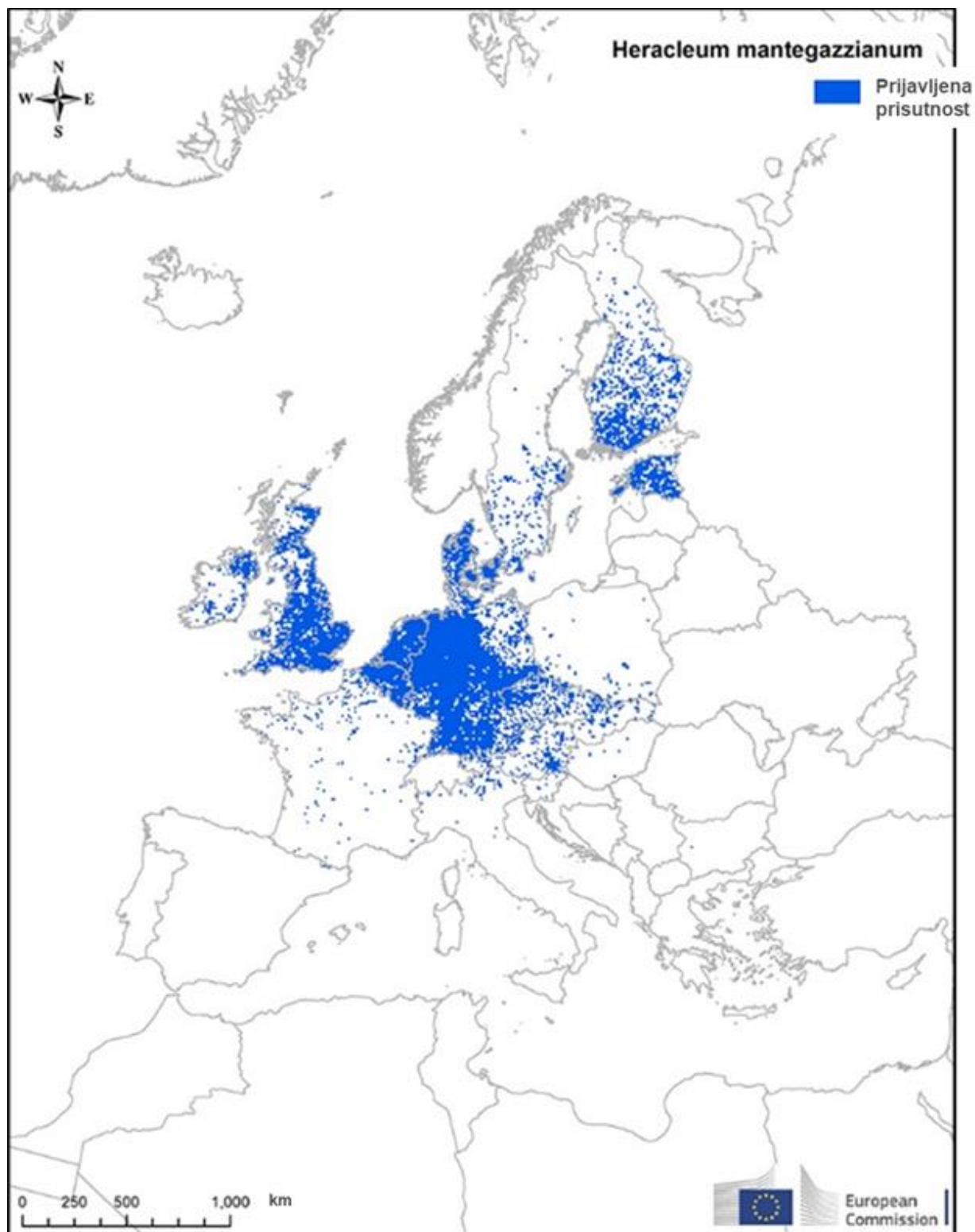
	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	RO	SE	SI	SK	UK
Alopochen aegyptiaca	●	●	○	○	●	●	●	○	●	○	●	●	●	●	○	●	●	○	○	○	○	●	●	●	●	●	●
Alternanthera philoxeroides	○	○	○	○	○	○	○	○	●	○	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Asclepias syriaca	●	●	○	○	●	●	○	○	●	○	●	●	○	●	○	○	○	○	○	○	○	●	●	●	●	●	○
Baccharis halimifolia	○	●	○	○	○	○	○	○	●	○	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Cabomba caroliniana	●	●	○	○	○	●	●	○	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	●	●	●	●	○	○
Callosciurus erythraeus	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Corvus splendens	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Eichhornia crassipes	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Elodea nuttallii	●	●	○	○	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Eriocheris sinensis	●	●	○	○	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Gunnera tinctoria	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Heracleum mantegazzianum	●	●	○	○	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Heracleum persicum	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Heracleum sosnowskyi	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Herpestes javanicus	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Hydrocotyle ranunculoides	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Impatiens glandulifera	●	●	○	○	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Lagarosiphon major	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Lithobates catesbeianus	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Ludwigia grandiflora	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Ludwigia peploides	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Lysichiton americanus	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Microstegium vimineum	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Muntingia calabura	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Myocastor coypus	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Myriophyllum aquaticum	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Myriophyllum heterophyllum	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Nasua nasua	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Ondatra zibethicus	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Orconectes limosus	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Orconectes virilis	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Oxyura jamaicensis	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Pacifastacus leniusculus	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Parthenium hysterophorus	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Pennisetum setaceum	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Peromyscus gambelii	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Persicaria perfoliata	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Procambarus clarkii	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Procambarus fallax f. virginalis	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Procyon lotor	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Pseudorasbora parva	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Pueraria montana var. lobata	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Sciurus carolinensis	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Sciurus niger	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Tamias sibiricus	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Threskiornis aethiopicus	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Trachemys scripta	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Vespa velutina nigrithorax	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Slika 2.: Status prisutnosti 48 invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji obuhvaćenih izvješćima iz 2019. po državi članici. Portugal nije dostavio izvješće.

Simboli redom označavaju sljedeće: i. vrsta je prisutna u određenoj državi članici; ii. nije poznato je li vrsta prisutna u određenoj državi članici; i iii. smatra se da vrsta nije prisutna u određenoj državi članici.

Slika 3.: Rasprostranjenost vrste *Trachemys scripta* (kvadrant 10 x 10 km) kako su države članice izvijestile 2019. Vrsta je prisutna i u Grčkoj, Portugalu i Rumunjskoj, ali te države članice nisu dostavile podatke o rasprostranjenosti na razini kvadranta.

Slika 4.: Rasprostranjenost vrste *Heracleum mantegazzianum* (kvadrant 10 x 10 km) kako su države članice izvijestile 2019.

Dodavanje vrste na Unijin popis predstavlja dodatan izazov. Ako je invazivna strana vrsta koja je dodana na Unijin popis vrsta kojom se učestalo trguje, ona se na tržištu često zamjenjuje drugom stranom vrstom koja je potencijalno isto invazivna. Stoga se mora provesti procjena rizika za te novounesene vrste i mora se razmotriti njihovo uvrštavanje na Unijin popis. Taj se problem uglavnom pojavljuje u trgovini kućnim ljubimcima (npr. zamjena žutouhih kornjača (*Trachemys scripta*) drugim stranim kornjačama) i trgovini hortikulturnim proizvodima (npr. zamjena vodenog zumbula (*Eichhornia crassipes*) vodenom salatnom (*Pistia stratiotes*)). Neki su dionici predložili da se taj problem riješi sastavljanjem popisa dopuštenih vrsta umjesto popisa ograničenih vrsta. Taj pristup nije predviđen postojećim pravnim okvirom na razini EU-a, ali su ga neke države članice primijenile u svojem nacionalnom zakonodavstvu, uglavnom za trgovinu kućnim ljubimcima.

Na postupak uvrštavanja na popis utjecalo je razmatranje troškova i društveno-gospodarskih aspekata, kako se zahtijeva člankom 4. stavkom 6. Najistaknutiji je primjer američke vidrice (*Neovison vison*), invazivne strane vrste koja ima znatne štetne učinke na bioraznolikost. Američka vidrica uzgaja se za proizvodnju krzna na tisućama farma za uzgoj vidrica u EU-u. Ta vrsta još nije uvrštena na popis¹⁴. Kad bi se uvrstila na Unijin popis, njezin uzgoj za proizvodnju krzna podlijegao bi postupku za izdavanje odobrenja u skladu s člankom 9. Uredbe o invazivnim stranim vrstama. Nekoliko država članica smatralo je da su troškovi provedbe tog postupka nerazmjerni i usprotivilo se uvrštavanju te vrste na popis. Važno je napomenuti da se Uredbom o invazivnim stranim vrstama predviđaju druga rješenja za dodavanje vrste na Unijin popis. Prvo, predmetne države članice mogu riješiti problem takvih vrsta poduzimanjem nacionalnih mjera. Drugo, problem vrste može se riješiti boljom regionalnom suradnjom (vidjeti odjeljke 2.3. i 2.4. u nastavku).

Uvrštavanje na popis morskih invazivnih stranih vrsta posebno je problematično¹⁵. Kao što je gore navedeno, od 66 invazivnih stranih vrsta na Unijinu popisu samo je jedna morska vrsta, tj. prugasti jeguljasti som (*Plotosus lineatus*). Međutim, za prvi Unijin popis razmatralo se nekoliko morskih vrsta. Glavna prepreka uvrštavanju morskih vrsta bila je bojazan da će zbog velike ekološke povezanosti i kapaciteta širenja vrsta u morskom okolišu biti znatno teže i skuplje nadzirati i kontrolirati biološke invazije. To posebno vrijedi za vrste koje u Sredozemno more ulaze putem Sueskog kanala. Ipak, unatoč tim problemima, nadzor, rano otkrivanje i brzo iskorjenjivanje morskih vrsta na ciljanim područjima mogu ublažiti njihove štetne učinke¹⁶. Kad je riječ o putovima unošenja i širenja, rasprostranjenost i učinci invazivnih stranih vrsta u morskom okolišu mogli bi se znatno smanjiti: i. potpunom provedbom Konvencije o upravljanju balastnim vodama¹⁷ Međunarodne pomorske organizacije (IMO)¹⁸ i ii. boljom provedbom smjernica IMO-a o obraštanju. Stoga je za sljedeće ažuriranje Unijina popisa

¹⁴ To je kritiziralo nekoliko dionika. Vidjeti, primjerice, povratne informacije javnosti o prijedlogu za drugo ažuriranje Unijina popisa: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2124-Azurirani-popis-invazivnih-neautohtonih-vrsta-u-EU-u_hr.

¹⁵ Vidjeti Kleitou P. et al. (2021.), *The Case of Lionfish (Pterois miles) in the Mediterranean Sea Demonstrates Limitations in EU Legislation to Address Marine Biological Invasions* (Slučaj ribe lava (*Pterois miles*) u Sredozemnom moru pokazuje ograničenja zakonodavstva EU-a u rješavanju problema morskih bioloških invazija), časopis *Journal of Marine Sci. Engineering* 2021., 9, 325, <https://doi.org/10.3390/jmse9030325>.

¹⁶ Vidjeti Giakoumi S. et al. (2019.), *Management priorities for marine invasive species* (Prioriteti u upravljanju morskim invazivnim vrstama), časopis *Science of the Total Environment*, 688 (2019.) 976-982, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.06.282>.

¹⁷ Konvencija je stupila na snagu 8. rujna 2017., a sva plovila moraju s njome biti usklađena najkasnije do 8. rujna 2024.

¹⁸ IMO: Međunarodna pomorska organizacija specijalizirana je agencija Ujedinjenih naroda nadležna za sigurnost i zaštitu pomorskog prometa te sprečavanje onečišćenja mora i atmosferskog onečišćenja s brodova.

pripremljeno nekoliko procjena rizika za morske invazivne strane vrste koje treba razmotriti.

2.2. Ograničenja i odstupanja (članci 7., 8., 9., 31. i 32.)

Učinak Uredbe o invazivnim stranim vrstama najviše se očituje u činjenici da vrste uvrštene na popis podliježu ograničenjima, uključujući zabranu trgovine (članak 7.). Iznimke od većine ograničenja moguće su u rijetkim slučajevima: i. u okviru sustava dopuštenja kojim upravljaju države članice (koji na temelju članka 8. omogućuje istraživanja ili *ex-situ* očuvanje) ili ii. uz odobrenje Komisije (u iznimnim slučajevima od velikog javnog interesa na temelju članka 9.). Druga prijelazna odstupanja moguća su za vlasnike kućnih ljubimaca (članak 31.) i za komercijalne zalihe (članak 32.).

Dvanaest država članica izvijestilo je da su od stupanja prvog Unijina popisa na snagu u kolovozu 2016. do prosinca 2018. izdale ukupno sto dopuštenja. Ta su se dopuštenja odnosila na 32 invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u Uniji. Od svih dopuštenja 87 je bilo namijenjeno za istraživanja, a 13 za *ex-situ* očuvanje. *Ex-situ* dopuštenja izdana su ustanovama koje primaju neželjene jedinke u okviru mjera upravljanja, iako ta aktivnost zapravo ne iziskuje dopuštenje.

Komisija je do sad donijela dvije odluke o odobrenju na temelju članka 9. Na temelju tih dviju odluka dvije države članice dobile su odobrenje da se bave uzgojem kunopasa (*Nyctereutes procyonoides*) za proizvodnju krzna.

2.3. Članak 11. Invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u regiji i zavičajne vrste u Uniji

Člankom 11. omogućuje se državama članicama da odrede iz svojih nacionalnih popisa invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u državi članici (vidjeti odjeljak 2.4.) vrste koje su zavičajne ili nisu zavičajne u Uniji, a koje zahtijevaju pojačanu regionalnu suradnju. Ta suradnja može dovesti do toga da se na te vrste, i to samo u predmetnim državama članicama, primjenjuje većina ograničenja koja se primjenjuju na vrste uvrštene na Unijin popis. Regionalnu suradnju mora inicirati neka država članica, no to se još nije dogodilo.

Kad je riječ o invazivnim stranim vrstama koje su zavičajne u Uniji, znanstveni forum i drugi stručnjaci čije je mišljenje zatraženo potvrdili su da bi pojačana regionalna suradnja imala dodanu vrijednost u rješavanju problema s nekoliko takvih vrsta. Međutim, znanstveni forum utvrdio je i prepreku: nesigurnost u pogledu točnih granica između područja prirodne i strane rasprostranjenosti te vrste. Te se granice obično nalaze unutar državnog područja predmetnih država članica: vrste mogu biti autohtone u nekim dijelovima države članice, a strane i invazivne u drugim dijelovima iste zemlje. Nadalje, spoznaje o tim granicama često se razvijaju na temelju najnovijih istraživanja. Zbog takvih je situacija posebno teško objasniti široj javnosti zašto treba poduzimati mjere za upravljanje tim vrstama.

Neki dionici predložili su da se članak 11. primijeni na regionalnoj razini za regulaciju vrsta za koje postoji mala vjerojatnost da će se nastaniti u velikim dijelovima Unije¹⁹ umjesto da se te vrste dodaju na Unijin popis. Takav bi pristup bio posebno koristan za

¹⁹ Vidjeti, primjerice, povratne informacije javnosti o prijedlogu za drugo ažuriranje Unijina popisa: <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2124-Azurirani-popis-invazivnih-neautohtonih-vrsta-u-EU-u-hr>.

vrste od znatne komercijalne važnosti. Primjerice, ukrasno bilje koje u sredozemnoj biogeografskoj regiji može imati ozbiljan učinak reguliralo bi se samo ondje, dok bi se njime nastavilo trgovati u sjevernoj Europi, gdje nije vjerojatno da će imati znatan učinak. Relevantne rasprave Odbora za invazivne strane vrste ukazuju na to da se države članice nisu odlučile za to rješenje zbog sljedećih triju razloga:

- Uredba o invazivnim stranim vrstama jasno omogućuje uvrštavanje takvih vrsta na Unijin popis²⁰,
- uvrštavanje na Unijin popis smatra se djelotvornijom mjerom, posebno uzimajući u obzir zabranu trgovanja do koje bi zbog toga došlo u Uniji,
- teško je ograničiti trgovinu samo u nekim dijelovima EU-a.

2.4. Članak 12. Invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u državi članici

Člankom 12. omogućuje se državama članicama da sastave nacionalni popis invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u državi članici. Do 31. ožujka 2021. takve je popise donijelo 10 država članica²¹. Broj taksona na svakom od tih popisa kreće se od 13 do više od 200. Neki uključuju čitave taksonomske skupine (rodove i porodice). Vrste i taksonomske skupine uvrštene na popis na nacionalnoj razini podliježu sličnim ograničenjima kao onima koja se na razini EU-a primjenjuju na invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u Uniji. Neke su vrste uvrštene na popise nekoliko zemalja. Te vrste ukazuju na zajedničke prioritete tih zemalja. Međutim, uz poneke iznimke, to nije dovelo do koordiniranog djelovanja.

2.5. Članak 13. Akcijski planovi u vezi s putovima invazivnih stranih vrsta

Člankom 13. zahtijeva se da države članice u roku od 18 mjeseci od donošenja ili ažuriranja Unijina popisa utvrde i odrede prioritetne putove (tj. putove i mehanizme) nenamjernog unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji. Člankom 13. zahtijeva se i da države članice u roku od tri godine od donošenja ili ažuriranja Unijina popisa provedu akcijske planove u pogledu prioritetnih putova.

Većina država članica utvrdila je prioritetne putove koji su relevantni za njih. Kako se zahtijeva Uredbom o invazivnim stranim vrstama, određivanje prioriteta temeljilo se na procjenama količine vrste koja ulazi određenim putom i potencijalnom učinku te vrste. Međutim, države članice primjenjivale su različite metodologije, s formulama u rasponu od vrlo jednostavnih do složenih.

Utvrđeni prioritetni putovi znatno se razlikuju među državama članicama te je utvrđeno 36 putova koji se smatraju prioritetnima. Međutim, dva su puta utvrđena kao prioritetna u većini država članica: „bijeg iz zatočeništva: bijeg kućnog ljubimca, akvarijske vrste i terarijske vrste” i „bijeg iz zatočeništva: hortikultura” (vidjeti tablicu 1.).

Neke države članice uključile su u svoju analizu dodatne invazivne strane vrste koje nisu na Unijinu popisu kako bi sastavile sveobuhvatnije akcijske planove. To ukazuje na to da se trenutačni Unijin popis smatra suviše ograničenim da bi se prioritetni putovi utvrđivali

²⁰ Članak 4. stavak 3. točka (b) i uvodna izjava 10. Uredbe o IAS-u.

²¹ Područje procjene rizika jest područje Unije, bez najudaljenijih regija. Člankom 6. Uredbe o invazivnim stranim vrstama utvrđuju se posebne odredbe za najudaljenije regije te se od država članica s najudaljenijim regijama zahtijeva da za svaku od tih regija donesu popis invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost.

u odnosu na njega. Za određene se putove rješenje može pronaći na temelju članka 13. samo ako su relevantne vrste uvrštene na Unijin popis. Primjerice, ako vrste koje se unose i šire balastnim vodama nisu uvrštene na Unijin popis, ne mogu se poduzimati radnje za rješavanje problema tog puta na temelju Uredbe o invazivnim stranim vrstama.

Unatoč napretku u utvrđivanju prioriternih putova, provedba članka 13. i dalje kasni u većini država članica. Do 31. ožujka 2021. samo je 10²² država članica sastavilo svoje akcijske planove u vezi s putovima i dostavilo ih Komisiji. U lipnju 2021. Komisija je pokrenula postupke protiv 18 država članica jer nisu sastavile akcijske planove.

Kategorija/potkategorija puta prema razvrstavanju korištenom u izvješćima iz 2019.		Broj država članica koje su utvrdile da je put prioritetan	Broj invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji prisutnih na putu
1. PUŠTANJE U PRIRODU	1.1. Biološka kontrola	–	–
	1.2. Kontrola erozije/stabilizacija dina (vjetromrani, živice itd.)	2	3
	1.3. Ribarstvo u divljini (uključujući sportski ribolov)	6	7
	1.4. Lov	1	1
	1.5. „Poboljšanje” krajolika/flore/faune u divljini	4	6
	1.6. Uvođenje u svrhu očuvanja ili radi upravljanja divljim vrstama	–	–
	1.7. Puštanje u prirodu radi upotrebe (osim gore navedenih, npr. krzno, prijevoz, medicinska upotreba)	2	12
	1.8. Ostala namjerna puštanja	4	11
2. BIJEZ IZ ZATOČENIŠTVA	2.1. Poljoprivreda (uključujući sirovine za biogoriva)	2	2
	2.2. Akvakultura/marikultura	6	18
	2.3. Botanički vrt/zoološki vrt/akvariji (isključujući kućne akvarije)	5	39
	2.4. Vrsta kućnog ljubimca/akvarijska vrsta/terarijska vrsta (uključujući živu hranu za takve vrste)	13	33
	2.5. Životinje iz uzgoja (uključujući životinje ostavljene pod ograničenom kontrolom)	1	2
	2.6. Šumarstvo (uključujući pošumljavanje ili ponovno pošumljavanje)	2	4
	2.7. Farme za proizvodnju krzna	1	3
	2.8. Hortikultura	11	23
	2.9. Ukрасna namjena osim hortikulture	9	26
	2.10. Istraživanje i uzgoj <i>ex-situ</i> (u ustanovama)	–	–
	2.11. Živa hrana i živi mamac	8	9
	2.12. Ostali oblici bijega iz zatočeništva	2	11
3. PRIJEVOZ – KONTAMINANT	3.1. Kontaminant materijala u rasadniku/uzgajalištu	2	16
	3.2. Kontaminirani mamac	–	–
	3.3. Kontaminant u hrani (među ostalim u živoj hrani)	1	2
	3.4. Kontaminant na životinjama (osim nametnika, vrsta koje se prenose domaćinom/vektorom)	3	15
	3.5. Nametnici na životinjama (uključujući vrste koje se prenose domaćinom i vektorom)	–	–
	3.6. Kontaminant na biljkama (osim nametnika, vrsta koje se prenose domaćinom/vektorom)	3	14
	3.7. Nametnici na biljkama (uključujući vrste koje se prenose domaćinom i vektorom)	–	–
	3.8. Kontaminant u sjemenu	1	3
	3.9. Trgovina drvnim sirovinom	–	–
	3.10. Prijevoz materijala za staništa (tlo, vegetacija itd.)	8	23
4. PRIJEVOZ – SLIJEPI PUTNICI	4.1. Oprema za udičarenje/ribolov	6	20
	4.2. Spremnik/rasuti teret	2	3
	4.3. Slijepi putnici u zrakoplovu ili na njemu	1	1
	4.4. Slijepi putnici na brodu/plovilu (isključujući balastne vode i obraštanje trupa)	3	14
	4.5. Strojevi/oprema	3	17

²² Uključujući Ujedinjenu Kraljevinu prije njezina povlačenja iz EU-a.

	4.6. Ljudi i njihova prtljaga/oprema (posebno u turizmu)	1	7
	4.7. Ambalaža organskog podrijetla, posebno ambalaža od drva	1	1
	4.8. Balastne vode broda/plovila	5	7
	4.9. Obraštanje trupa broda/plovila	4	8
	4.10. Vozila (automobil, vlak itd.)	4	12
	4.11. Ostala prijevozna sredstva	1	1
5. KORIDOR	5.1. Međusobno povezani vodni putovi/slivovi/mora	6	35
	5.2. Tuneli i kopneni mostovi	–	–
6. SAMOSTALNO	5.3. Prirodno prekogranično širenje invazivnih stranih vrsta koje su unesene putovima od 1. do 5.	8	45

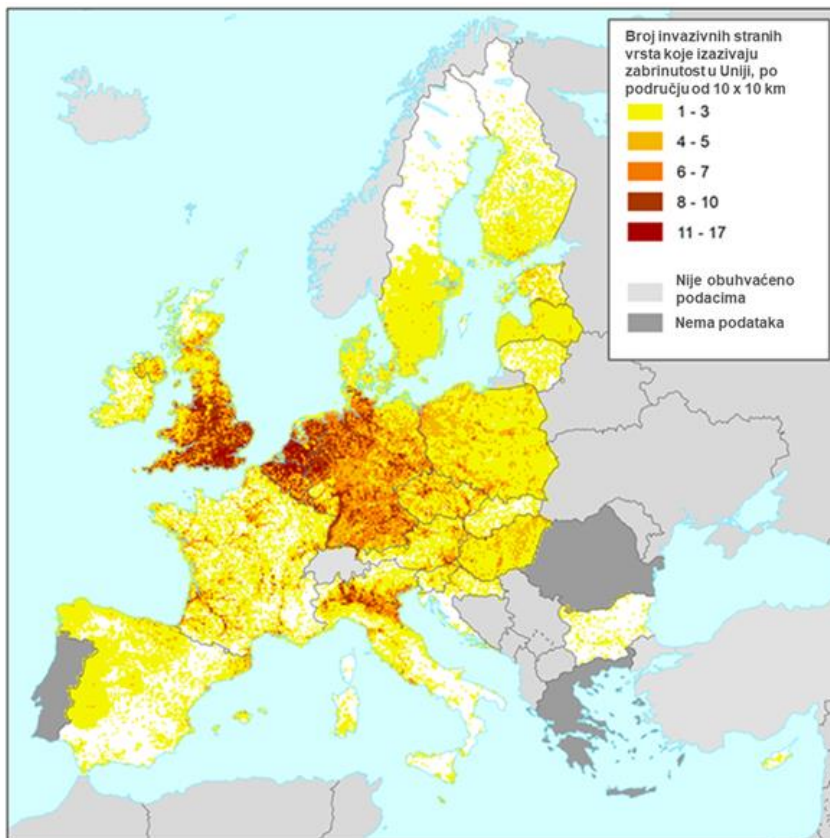
Tablica 1. Razvrstavanje putova korišteno u izvješćivanju, broj država članica koje su utvrdile da je određeni put prioritetan i broj invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji i relevantne su za svaki od putova.

2.6. Članak 14. Sustav nadzora

Člankom 14. zahtijeva se od država članica da uspostave sustav nadzora kojim se prikupljaju i evidentiraju podaci o pojavi u okolišu invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji.

Do 31. ožujka 2021. taj su sustav uspostavile 24 države članice, često kao nadogradnju postojećih sustava, uključujući sustave koji proizlaze iz drugih zakonodavnih akata EU-a. Novi sustav nadzora uspostavljen je u vrlo malo slučajeva. Sustavi nekoliko država članica povezani su s građanskim inicijativama u području znanosti, a poneki sustavi oslanjaju se isključivo na građanske inicijative u području znanosti. Neke države članice uključile su i informacije dionika (poljoprivrednici, šumari, lovci, ribari, nevladine organizacije za očuvanje prirode itd.). U lipnju 2021. Komisija je pokrenula postupke protiv triju država članica jer nisu uspostavile sustav nadzora.

U prijavljenoj rasprostranjenosti invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji uočeni su određeni nedostaci i nedosljednosti. Izvješća su ukazala na izražene razlike u broju vrsta koje su susjedne države članice zabilježile u graničnim regijama (vidjeti sliku 5.). To ukazuje na to da: i. stvarna rasprostranjenost nekih invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji i dalje nije u potpunosti poznata i ii. sustavi nadzora, barem do 2018. kad su te evidencije prikupljene, nisu primjereno obuhvaćali sve invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u Uniji ili sva državna područja.

Slika 5.: Broj invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji od 48 vrsta obuhvaćenih izvješćima iz 2019. po kvadrantu 10 x 10 km.

2.7. Članak 15. Službene kontrole

Člankom 15. zahtijeva se od država članica da do 2. siječnja 2016. uspostave potpuno operativne strukture za obavljanje službenih kontrola potrebnih za sprječavanje namjernog unošenja invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji.

Do 31. ožujka 2021. takve strukture uspostavilo je 25 država članica. Te strukture uključuju carinske službe i/ili fitosanitarne/veterinarske službe. Države članice izvijestile su tek o nekoliko pronađenih invazivnih stranih vrsta nakon službenih kontrola na granicama.

Potpunost službenih kontrolnih struktura razlikuje se među državama članicama. Integracija Unijina popisa u sustave TARIC²³ i TRACES²⁴ olakšala je preglede dokumentacije. Međutim, čini se da je samo nekoliko država članica provelo namjenske analize rizika i fizičke preglede. Mnoge države članice trebat će pojasniti podjelu odgovornosti među raznim uključenim tijelima, među ostalim u programima suradnje, razmjene informacija i obuke. U lipnju 2021. Komisija je pokrenula postupke protiv dviju država članica jer nisu provele članak 15.

²³ Integrirana tarifa Europske unije.

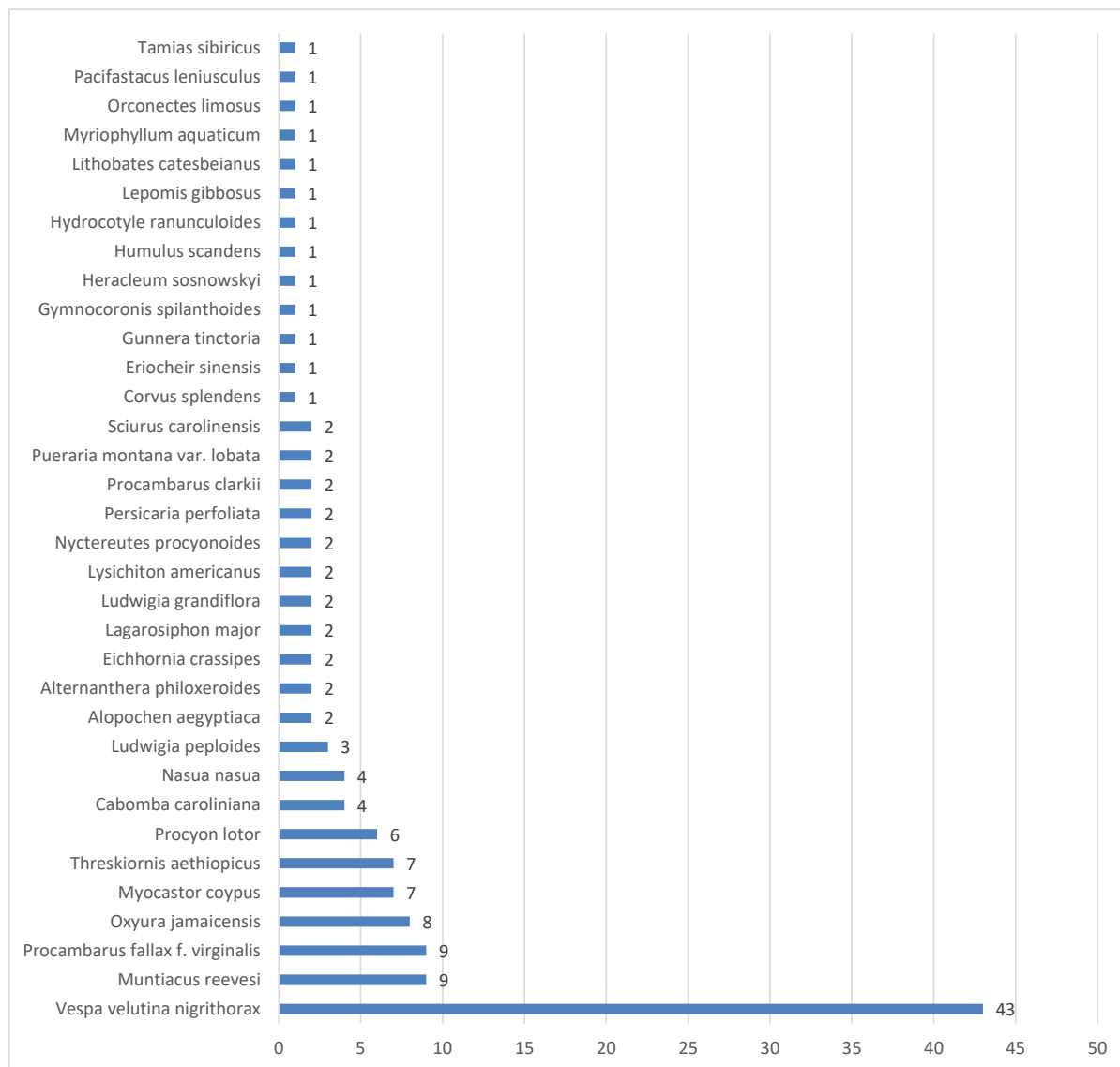
²⁴ Računalni veterinarski sustav („Trade Control and Expert System”).

2.8. Članci 16. i 17. Obavijesti o ranom otkrivanju i brzo iskorjenjivanje u ranoj fazi invazije

Na temelju članka 16. države članice moraju obavijestiti Komisiju o pojavi invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji čija prisutnost nije bila ranije poznata ili o ponovnoj pojavi invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji nakon što su prijavljene kao iskorijenjene. Na temelju članka 17. države članice moraju: i. poduzeti mjere brzog iskorjenjivanja, ii. obavijestiti Komisiju o tim mjerama i iii. obavijestiti druge države članice.

Od donošenja prvog Unijina popisa u srpnju 2016. do 31. ožujka 2021. 19 država članica (uključujući Ujedinjenu Kraljevinu do njezina povlačenja iz EU-a) obavijestilo je Komisiju putem namjenskog sustava za obavješćivanje²⁵ o 135 slučajeva ranog otkrivanja koji su se odnosili na 34 od 66 invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji. Za 57 od tih slučajeva obavijesti su potvrdile brzo iskorjenjivanje; za 42 slučaja i dalje su se provodile mjere; za pet slučajeva još nije donesena odluka o mjerama; a za jedan je slučaj država članica odlučila primijeniti mjere upravljanja u skladu s člankom 18. (odstupanja od obveze brzog iskorjenjivanja). Države članice smatrale su da brzo iskorjenjivanje nije postignuto u 30 slučajeva. Najviše obavijesti o ranom otkrivanju (ukupno 43) dostavljeno je za vrstu azijski stršljen (*Vespa velutina nigrithorax*).

²⁵ NOTSYS: <https://easin.jrc.ec.europa.eu/notsys/>.

Slika 6.: Obavijesti o ranom otkrivanju po invazivnoj strani vrsti koja izaziva zabrinutost u Uniji u razdoblju od srpnja 2016. do ožujka 2021. Brojevi uključuju višekratne obavijesti za istu vrstu po državi članici.

2.9. Članak 19. Mjere upravljanja

Člankom 19. zahtijeva se od država članica da uspostave učinkovite mjere upravljanja za invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u Uniji i koje su široko rasprostranjene na njihovu državnom području. Cilj tih mjera mora biti iskorijeniti invazivnu stranu vrstu, suzbiti njezinu populaciju ili spriječiti širenje njezine populacije.

Ukupno 23 države članice izvijestile su da su od srpnja 2016. do prosinca 2018. primijenile mjere upravljanja za invazivne strane vrste koje izazivaju zabrinutost u Uniji i prisutne su na njihovu državnom području. Izvijestile su o 634 različite mjere upravljanja, koje obuhvaćaju 41 od 43 invazivne strane vrste koje su u tom razdoblju bile uvrštene na Unijin popis i prisutne u Uniji. Neke države članice sastavile su mjere za svaku posebnu populaciju vrste na svojem državnom području, dok su druge poduzele mjere za sve populacije na svojem državnom području.

Izvjешća su pokazala da su u 6 % slučajeva mjere upravljanja dovele do iskorjenjivanja; u 21 % slučajeva dovele su do smanjenja ciljane populacije; u 14 % slučajeva nisu dovele do promjene ciljane populacije; u 17 % slučajeva došlo je do povećanja ciljane

populacije unatoč mjerama upravljanja; a u 42 % slučajeva mjere nisu dale jasne rezultate. Izvješća ukazuju i na znatan trud uložen u razumijevanje i ublažavanje učinaka mjera upravljanja na nećiljane vrste.

2.10. Članak 25. Sustav informacijske potpore

Sustav informacijske potpore koji je Komisija uspostavila za potporu u provedbi Uredbe o invazivnim stranim vrstama uključuje:

- Europsku mrežu podataka o stranim vrstama²⁶ koja omogućuje jednostavan pristup znanstvenim informacijama i prostornim podacima o otprilike 14 000 stranih vrsta koje se pojavljuju u Europi,
- Europski sustav za prijavu stranih vrsta²⁷ koji omogućuje državama članicama da obavještavaju Komisiju i druge države članice o ranom otkrivanju invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji i mjerama brzog iskorjenjivanja koje se poduzimaju za te vrste.

2.11. Informiranje javnosti

Većina država članica potrudila se informirati javnost o učincima invazivnih stranih vrsta i potrebi da se riješe s njima povezani problemi, uglavnom stvaranjem i unapređenjem namjenskih internetskih stranica. Države članice provodile su i informativne kampanje za širu javnost ili posebni segment javnosti (dionici, mladi, škole itd.) na različite načine (članci u novinama i časopisima, priopćenja za medije, bilteni, radijski i televizijski programi, muzejske izložbe, konferencije, ispitivanje javnog mišljenja, mobilne aplikacije građanskih inicijativa u području znanosti i promicanje kodeksa ponašanja). U mnogim državama članicama javnost su informirale i nevladine organizacije, privatni sektor, obrazovne ustanove i druge udruge na koje invazivne strane vrste utječu ili koji se njima bave.

Komisija informira javnost o invazivnim stranim vrstama putem namjenske internetske stranice²⁸ (platforma EASIN, uključujući širenje znanstvenih informacija, internetsko obrazovanje i sadržaj na društvenim mrežama) i aplikacije građanskih inicijativa u području znanosti za pametne telefone *Invasive Alien Species in Europe* (Invazivne strane vrste u Europi)²⁹. Tekućim projektima nastoji se: i. poboljšati razumijevanje i komunikaciju između ključnih sektora i nadležnih tijela koja se bave invazivnim stranim vrstama³⁰ i ii. promicati humano upravljanje invazivnim stranim vrstama kralježnjaka³¹. Komisija je razvila i materijale za potporu državama članicama u provedbi Uredbe o invazivnim stranim vrstama (npr. vodiči za pomoć u identifikaciji invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji putem službenih kontrola ili sustava nadzora i vodič za tumačenje kategorija putova za unošenje stranih vrsta kako je definirano u Konvenciji o biološkoj raznolikosti).

²⁶ EASIN: <https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin>.

²⁷ NOTSYS: <https://easin.jrc.ec.europa.eu/notsys>.

²⁸ https://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm

²⁹ <https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/CitizenScience/BecomeACitizen>

³⁰ <https://www.adelphi.de/en/project/invasive-alien-species-improving-understanding-and-communication>

³¹ <https://www.iucn.org/regions/europe/our-work/biodiversity-conservation/invasive-alien-species/humane-management-vertebrate-ias>

2.12. Troškovi, koristi i financiranje provedbe

Ukupno 19 država članica dostavilo je procjene troškova usklađivanja s Uredbom o invazivnim stranim vrstama u razdoblju od 2015. do 2018. Ti troškovi kretali su se od 17 000 EUR do 40 milijuna EUR po državi članici. Ukupni procijenjeni troškovi za sve države članice iznose oko 75 milijuna EUR za navedeno četverogodišnje razdoblje. Većina procjena obuhvaća mjere upravljanja i informiranja, ali neke uključuju i troškove osoblja i druge troškove. Budući da te procjene ne obuhvaćaju iste kategorije troškova i imaju razna ograničenja, smisljena usporedba nije moguća.

Većina država članica smatrala je da su prijavljeni troškovi niži nego što bi bili stvarni troškovi. Države članice uglavnom nisu mogle kvantificirati ukupne troškove jer aktivnosti provedbe obavljaju javna tijela u okviru svojih redovnih aktivnosti ili s postojećim kapacitetima (npr. za službene kontrole i sustave nadzora). Osim toga, neke aktivnosti provode brojni subjekti na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, zbog čega je teško usporediti troškove. Mjere upravljanja često su dio aktivnosti koje nadilaze invazivne strane vrste koje su uvrštene na popis i usmjerene su na invazivne strane vrste ili obnovu prirode općenito, što uvelike otežava utvrđivanje troškova koji su povezani samo s provedbom Uredbe o invazivnim stranim vrstama.

Troškove snose i gospodarski sektori koji moraju prilagoditi svoje aktivnosti (npr. trgovci kućnim ljubimcima i hortikulturnim proizvodima, koji moraju obustaviti trgovinu invazivnim stranim vrstama koje izazivaju zabrinutost u Uniji, te zoološki vrtovi, koji moraju osigurati da jedinke ne pobjegnu i da se ne razmnožavaju).

Troškove je teško procijeniti, barem u novčanom smislu. Koristi uključuju izbjegnute štetne učinke na bioraznolikost, ljudsko zdravlje (npr. opekline kože koje uzrokuje divovski svinjski korov (*Heracleum mantegazzianum*)) i gospodarstvo (npr. oštećenje infrastrukture) zahvaljujući sprečavanju unošenja novih invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji i upravljanju postojećim populacijama tih vrsta. Nedavno provedene studije³² potvrđuju pretpostavku iz procjene učinka za Uredbu o invazivnim stranim vrstama³³ prema kojoj trošak nedjelovanja ili suviše kasnog poduzimanja radnji uvelike nadmašuje trošak što ranijeg rješavanja problema invazivnih stranih vrsta. To je zato što se troškovi štete i troškovi upravljanja s vremenom u pravilu znatno povećavaju.

Iako su države članice izvijestile o nekim uspješnim slučajevima iskorjenjivanja ili ograničavanja širenja invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji (vidjeti odjeljke 2.8. i 2.9.), prerano je za procjenu ukupnog učinka Uredbe o invazivnim stranim vrstama u tom pogledu. Referentna rasprostranjenost vrsta uvrštenih na popis koja odgovara vremenu donošenja Unijina popisa utvrđena je 2013.³⁴ Prvo izvješće država članica o rasprostranjenosti odgovara, na temelju najboljih dostupnih informacija, što bliže 31. prosincu 2018. Međutim, obveze upravljanja primjenjuju se tek od veljače 2018. za prvi Unijin popis, odnosno od veljače 2019. za njegovo prvo ažuriranje. U skladu s očekivanjima, usporedbom referentne i prijavljene rasprostranjenosti nisu se pokazale znatne promjene³⁵. Smislenija usporedba bit će moguća na temelju drugog izvješća o rasprostranjenosti, koje treba podnijeti 2025. Dodatno mjerilo uspjeha bilo bi

³² Vidjeti Cuthbert R.N. et al., *Global economics of aquatic invasive alien species* (Globalna ekonomija vodenih invazivnih stranih vrsta), časopis *Science of the Total Environment*, 775 (2021.) 145238, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.145238>; Ahmed D.A. et al., *Managing biological invasions: the cost of inaction* (Upravljanje biološkim invazijama: trošak nedjelovanja), *Biological invasions* (2021.). U postupku revizije. DOI: 10.21203/rs.3.rs-300416/v1.

³³ SWD(2013) 321 final.

³⁴ <https://easin.jrc.ec.europa.eu/easin/Documentation/Baseline>

³⁵ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC123170>

zamjetno smanjenje pritiska koji invazivne strane vrste vrše na zaštićene vrste i staništa. Međutim, takvi su trendovi vrlo spori i očekuje se da će se mjeriti tek 2030.

Države članice izvijestile su da je poduzeto djelovanje financirano iz nacionalnih/lokalnih izvora i sredstava EU-a, posebno programa LIFE i Kohezijskog fonda EU-a. Mnoge države članice, posebno one koje se najviše oslanjaju na sredstva EU-a, navele su nedostatak sredstava kao jedan od glavnih razloga kašnjenja u provedbi određenih odredaba.

2.13. Problemi u provedbi

U ovoj su reviziji utvrđeni problemi i područja za napredak, kako je navedeno u nastavku.

- Potpuna provedba Uredbe o invazivnim stranim vrstama još nije postignuta jer većina država članica još nije provela svoje akcijske planove u pogledu prioritetnih putova. Nadalje, ima prostora za poboljšanje sveobuhvatnosti pokrivenosti sustavâ nadzora i službenih kontrolnih struktura u mnogim državama članicama.
- Nesigurnost u pogledu mogućih učinaka ili gospodarskog značaja određenih vrsta može onemogućiti njihovo uvrštavanje na Unijin popis, a time i smanjiti učinak Uredbe o invazivnim stranim vrstama. Međutim, Uredba o invazivnim stranim vrstama sadržava odredbe (hitne mjere i pojačana regionalna suradnja) kojima bi se mogao riješiti problem vrsta koje predstavljaju neposrednu prijetnju i vrsta od gospodarskog značaja. Međutim, države članice nisu primjenjivale te odredbe, a Uredba o invazivnim stranim vrstama ne daje Komisiji pravo da ih aktivira.
- Ima prostora za bolju suradnju među državama članicama: i. jer popisi invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost na nacionalnoj razini sadržavaju neke uobičajene vrste, ii. jer se prioriteti mjera upravljanja i trud razlikuju među susjednim zemljama i iii. jer su države članice na putovima utvrdile vrlo različite prioritete kojima se žele posvetiti.
- Činjenica da je Unijin popis prioritetni popis na koji se vrste mogu dodavati samo ako su dostupni dostatni dokazi znači da taj popis sam po sebi ne može sadržavati sve invazivne strane vrste.
- Manjak dostatnih sredstava za rješavanje problema invazivnih stranih vrsta i dalje je prepreka za mnoge države članice. Stoga su sredstva EU-a i dalje važna jer će se njima dopuniti nacionalna sredstva iz raznih izvora (npr. Europski fond za pomorstvo i ribarstvo za invazivne vrste u morskom okolišu, program Obzor Europa za relevantna istraživanja, zajednička poljoprivredna politika za upravljanje relevantnim invazivnim stranim vrstama itd.) da bi se postigla potpuna i učinkovita provedba.
- Manjak administrativnog kapaciteta, posebno na lokalnoj i regionalnoj razini, dodatni je problem u nekoliko država članica. To obuhvaća sve od sposobnosti upravljanja dostatnim sustavima nadzora do sposobnosti određivanja prioriteta i provođenja intervencija (uključujući: i. pripremu i provedbu akcijskih planova i ii. upravljanje potrebnim javnim savjetovanjima i rješavanje sukoba ako do njega dođe (npr. sa skupinom dionika koja se suprotstavlja uvrštavanju na popis ili mjerama upravljanja)).
- Postoje nedostaci u znanju, posebno o: i. metodama dokumentiranja troškova i koristi rješavanja problema invazivnih stranih vrsta, ii. posljedicama klimatskih promjena na naseljavanje i širenje invazivnih stranih vrsta i iii. novim metodama

za upravljanje invazivnim stranim vrstama, posebno mjerama koje se bave širokim rasponom taksona invazivnih stranih vrsta na razini putova.

3. ZAKLJUČAK

Budući da su se obveze iz Uredbe o invazivnim stranim vrstama postupno počinjale primjenjivati od donošenja prvog Unijina popisa u srpnju 2016. do srpnja 2019., prerano je za donošenje zaključaka o većini aspekata Uredbe o invazivnim stranim vrstama. Zbog toga Komisija nije dopunila ovo izvješće zakonodavnim prijedlogom za izmjenu Uredbe o invazivnim stranim vrstama. Dodatne informacije za donošenje odluke o nužnosti takvog prijedloga prikupljat će se iz sljedećih izvješća država članica, koja trebaju podnijeti 2025.

Iako se pokazalo da je provedba Uredbe o invazivnim stranim vrstama otežana u nekoliko aspekata, njezini su se ciljevi već počeli postizati. U ovom prvom preispitivanju utvrđena su neka bitna postignuća, kako su navedena u točkama u nastavku.

- Uredbom o invazivnim stranim vrstama stvoren je dosljedan okvir za rješavanje problema invazivnih stranih vrsta na razini EU-a. Uredba je potaknula većinu država članica da uspostave sustav nadzora i provode službene kontrole takvih vrsta. Unatoč vrlo kratkom razdoblju stvarne potpune provedbe, postoje naznake da ograničenja (npr. isključivanje vrsta iz trgovanja), rano otkrivanje/brzo iskorjenjivanje i upravljanje široko rasprostranjenim vrstama donose koristi.
- Odredbe o popisu invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji pokazale su se djelotvornima i omogućile su redovna ažuriranja popisa. Broj obavijesti o ranom otkrivanju i poduzetih mjera upravljanja ukazuje na to da su invazivne strane vrste koje su uvrštene na popis relevantne za većinu država članica.
- Informacije o invazivnim stranim vrstama koje su prisutne u Europi sada su centralizirane i potpunije nego ikad prije. Uspostavljeni su novi mehanizmi za prijavljivanje i upozoravanje na nova opažanja vrsta.
- Uredba o invazivnim stranim vrstama rezultirala je većom informiranošću o problemu invazivnih stranih vrsta, uključujući informiranost šire javnosti.

Uredba o invazivnim stranim vrstama pravovremeni je zakonodavni akt. Očekuje se da će predviđeni porast globalnog trgovanja i putovanja u kombinaciji s učincima klimatskih promjena dovesti do povećanja unošenja i nastanjivanja invazivnih stranih vrsta. To može uzrokovati povećane štetne učinke na bioraznolikost i ekosustave, ljudsko zdravlje i gospodarstvo. Može uzrokovati i povećanje povezanih troškova³⁶. Potrebno je intenzivnije raditi na potpunoj provedbi Uredbe o invazivnim stranim vrstama, kao i ostalog relevantnog zakonodavstva i međunarodnih sporazuma. To je obveza koja je preuzeta u okviru Strategije EU-a za bioraznolikost do 2030.³⁷

³⁶Vidjeti npr. Diagne C. et al. (2021.), *High and rising economic costs of biological invasions worldwide* (Visoki i rastući ekonomski troškovi bioloških invazija u svijetu), časopis *Nature*, <https://doi.org/10.1038/s41586-021-03405-6>.

³⁷ COM(2020) 380.